Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ СПРАВА

Выходзіць два разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wileńska 12, m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл.50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр. Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№. 23 Вільня, Серада, 14-га ліпня 1926 г. Год I.

Угода ці барацьба?

У буржуазных дзяржавах, дзе — побач з „пануючай“ або „дзяржаўнай“ нацыяй жывуць народы другой нацыянальнасьці, да ўціску сацыяльнага заўсёды далучаецца і ўціск нацыянальны,—асабліва ў тых выпадках, калі паняволены народ складаецца ў сваей пераважнай большасьці з элемэнтаў працоўных, творачых усе цэннасьці, на якія ўмее налажыць сваю цяжкую руку буржуазія.

Дзе істнуе нацыянальны ўціск, там *мусіць* істнаваць і барацьба за вызваленьне ўцісканага народу,—і гэтая барацьба, як паказаў хаця-бы прыклад Польшчы, у канцы канцоў вядзе да стварэньня ўласнае дзяржавы гэтага народу. Але—адначасна з барацьбой—у ўцісканых грамадзянствах мы бачылі й бачым спробы дайсьці да нейкага паразуменьня--ўгоды—з уціскаючым народам, прынамся—ў справах штодзеннага, буднага жыцьця.

Ведама, *запраўдная* згода ці ўгода між народамі магчыма толькі пад лёзунгам: „роўныя з роўнымі, вольныя з вольнымі“, якога так надужывала й надужывае польская буржуазія. Такая ўгода, якая прызнала-бы права недзяржаўнага народу *на самавызначэньне*, магчыма толькі пры істнаваньні ў дзяржаве *ўлады сялян і работнікаў*, якія — ведама—не зацікаўлены ў уцісканьні такіх-жа сялян і работнікаў другое нацыянальнасьці. Але няволя, асабліва калі яна трывае даўжэйшы час, родзіць *другі від угоды*, які ня мае нічога супольнага з справядлівым разьмежаваньнем вольных народаў. Гэта—ўгода спадлеўшага ў няволі *раба з сваім валадаром, лякая—з панам*, угода, на якую ніколі ня йдзе маса, а *толькі адзінкі*. На такую ўгоду ў царскай Расеі йшлі польскія магнаты, катоных ня рупіла карысьць польскага народу, а толькі іх уласная,—тытулы, ордэры, ці белыя камэргэрскія порткі—адзнака становішча „ганаровых“ лякаёў цара...

Вось-жа на ўгоду з *польскім народам*, як „роўныя з роўнымі, вольныя з вольнымі“, беларусы ўжо ня раз пробавалі йсьці, але — кожын раз аказваліся *ашуканымі польскай буржуазіяй*, якая ад імя польскага народу кіруе польскай дзяржавай. Так было з „Найвышэйшай Радай“ у Менску, якая падпісывала нейкія ўмовы з прадстаўнікамі п. Пілсудскага, як начальніка дзяржавы,—умовы, каторыя Польшчай зусім ня былі споўнены. Так было двойчы і з нашымі паслямі ў польскім Сойме: раз яны аддалі свае галасы на кандыдата польскае дэмакратыі ў прэзыдэнты, якім аказаўся... п. Войцеховскі; другі раз—падтрымалі „дэмакратычны“ ўрад генарала Сікорскага, які з соймавае трыбуны суліў нам споўненьне ўсіх нашых дамаганьняў, а пасьля толькі нягодна пасьмяяўся з лёгкавернасьці нашых дэпутатаў! І ясная рэч, што *пакуль у Польшчы трываціме ўлада буржуазіі*, датуль усе спробы з боку беларускага *працоўнага* народу дайсьці ўгоды на падставе роўнасьці, волі і брацкага разьмежаваньня *будуць бясплоднымі*: буржуазія, якая пад сваім ботам трымае польскія працоўныя масы, ні ў якім выпадку ня можа згадзіцца на роўнасьць з ёй і на волю беларускіх *сялян і работнікаў*!

Затое-ж ужо сама польская буржуазія і яе „дэмакратычныя“ прадстаўнікі й павадыры шукаюць ўгоды з беларусамі, але ўгоды... таго *другога сорту*! Яны кідаюць з свайго стала костку розным прадажным фігурам—палітычным спэкулянтам, якія „ад імя беларускага народу“ маюць адвагу заяўляць, быццам народ гэты „ўсім чым даволен“ пад Польшчай; яны не шкадуюць грошы на ўтрыманьне нібы-то беларускіх культурных установ (кшталтам ведамае „Прасьветы“ Павлюкевіча), у якіх—па-за вывескай—няма ніякае актыўнае працы, і іменна *за бяздзеяльнасьць* сябрам такіх установ плоцяцца грошы і даюцца розныя асабістыя „канцэсіі“. І гэта—лішні доказ таго, што пануючая ў Польшчы буржуазія нічога беларускаму народу *даваць ня зьбіраецца і ня дасьць*! Наадварот, чым больш будзе аб'яўляцца „ўгадоўцаў“ такога тыпу, чым больш наймітаў сярод беларусаў будзе знахадзіць урад п. п. Пілсудскага й Бартля, або іншых,—тым менш надзеі на тое, каб нейкіх уступак, нейкага палягчэньня прыждаў беларускі селянін і работнік.

Практыка паказала, што з польскай буржуазіяй ня можа ў нас быць угоды на падставе роўнасьці й волі. На ўсякія-ж іншыя віды ўгоды могуць ісьці толькі *здраднікі* свайго народу. — Дык і шлях наш пад уладай польскае буржуазіі—ясны: гэта — далейшая барацьба—ў Сойме і па-за Соймам—поплеч з працоўнымі масамі ўсіх нацыянальнасьцяў Польшчы, якія бачаць лепшую будучыну — „вашу і нашу“—*толькі пад уладай сялян і работнікаў*.

Сяляне і работнікі!

Памятайце аб сваей радні і таварышах, што сядзяць за кратамі вастрогаў!

Дамагайцеся амністыі. Зьбірайце подпісы і перасылайце іх у „міжпартыйны камітэт дзеля барацьбы за амністыю для палітычных вязьняў у Польшчы“.

Ведайце, што толькі тады, калі шырокія масы працуючых, калі кожны з нас падасьць свой голас,—урад будзе змушаны даць амністыю.

Адрасуйце пісьмы на соймавы клюб Бел. Сял.-Работніцкай Грамады.

Французскія вучоныя і пісьменьнікі за амністыю у Польшчы.

Група французскіх вучоных і пісьменьнікаў узноў зллажыла пратэст проці распраў дэфэнзывы з правадырамі работніцкага руху і нацыянальных меншасьцяў.

У сваей адозьве яны сцьвярджаюць, што нат справаздача істнаваўшай у прошлым годзе соймавай камісіі да спраў палітычных вязьняў — пярэчыць тым выясьненьням, якія даваў у свой час урад заграніцы.

Французскія вучоныя і пісьменьнікі дамагаюцца ад новага ўраду амністыі для ўсіх палітычных вязьняў, скасаваньня наглых судоў і кары сьмерці.

Народ гоніць пэпэсаў.

4. VII. Польская Сацыялістычная Партыя склікала мітынг у Слоніме. Грамады людзей зьбіраліся ад раньня на Рыбацкай вуліцы каля „Зьвёнзку Рольнічэго“. Аратар пачаў прамову папольску. Беларускія слухачы прасілі гаварыць пабеларуску. Аратар гаварыць пабеларуску адмовіўся. Пыталіся ў аратара: з чые ласкі нагналі на „Крэсы“ асаднікаў, пазачынялі беларускія школы, забаранілі рабіць навет вясковыя сходы, увялі „даразныя“ суды і г. д.? Аратар адказаў: nie wiem (ня ведаю).

Пачаліся крыкі супроць П. П. С. і іх аратара, які нічога ня ведае: „Далоў здраднікаў і скурнікаў! Далоў Іскарыётаў!“...

Са страху аратар замкнуўся ў хаце і ўжо праз вакно крыкнуў: „wiec rozwiązuję“ (сход распускаю), ды прасіў усіх зьявіцца на 18. VII. 26. Тады будзець некалькі паслоў, якія прадоўжаць гэты мітынг...

Абураныя сяляне пачалі пагражаць аратару за ману, але да расправы не дапусьцілі больш сьвядомыя людзі з гушчы. Пад іх загадам каля 500 асоб станулі ў рады па чатырох і па камандзе ўсе рушылі наперад нага ў нагу, зрабіўшы гэтак саматугам дэманстрацыю па вуліцах Слоніма. Запялі рэвалюцыйныя песьні. Адзінокія паліцыянты ўцякалі ад маніфэстантаў. Места прыняло сьвяточны настрой.

З Рыбацкай вуліцы правадыры павялі маніфэстантаў на Замосьце, а там на Віленскую вуліцу і ў чыстае поле. Але зараз-жа заўважылі, што за імі нясецца конная паліцэйская пагоня і ўся пешая паліцыя. Спалоханыя дэманстранты пачалі ўцякаць—хто куды. Адны паўцякалі, аднак—арыштоўваць яшчэ было каго. Пешая і конная паліцыя акружыла застаўшыхся і пагнала каля 60 чалавек у падвалы. У каго былі сякія-такія дакумэнты, той быў запісаны і звольнены, але пад „zobowiązaniem“ (забавязаньнем) прыйсьці да іх заўтра. З нядзелі-ж 4. VII. пачаліся „баданьні“—„звычайнымі“ ўжо ў нас спосабамі.

У сераду 7. VII. сланімчане бачылі, як 19 скаваных вялі з паліцэйскага арышту ў слонімскі вастрог. Скованыя дэманстрацыйна патрасалі кайданамі, што былі на руках і пялі рэвалюцыйныя песьні. Настрой іх быў бодры.

Затрыманыя прыпадкова дзяўчаты з Чамяроў: Вера Іскрык, Волька Дземяшэвіч і Ганна Каралёва—звольнены дамоў праз тры дні, але іх забавязалі хадзіць што-тыдня „мэльдавацца“ да паліцэйскага пастарунку ў Касьцянёх за 4 вярсты.

І цяпер яшчэ шукаюць, арыштоўваюць і „бадаюць“ усё новых і новых асоб, якія хоць зблізка дзівіліся на мітынг ППС. Пара гарачая—працы ў полі і дома—хоць умры, а вось мацнейшыя сілы пасаджаны за краты.

Дзе ж партыя ППС?!? Чаму маўчыць і не бароніць?!?

Сяляне і работнікі Слоніма! Арганізуйце самі сходы і пратэстуйце проці арыштаў! Вынасеце рэзалюцыі. Ведайце, што толькі гэтакім чынам паможаце сваім братом у бядзе.

Слонімская арганізацыя Грамады павінна ўзяць на сябе ініцыятыву ў гэтай справе.

Чупрыновіч.

Ад Рэдакцыі. З свайго боку соймавае прадстаўніцтва „Грамады“ інтэрпэлявала да міністра Унутр. Спраў, дамагаючыся спыненьня біцьця і звальненьня арыштованых.

Зьмены ў польскай Канстытуцыі.

Канстытуцыйная камісія Сойму—пасьля дакладу п. Хацінскага і агульнай дыскусіі—пачала ўжо разгляд праектаў зьмены Канстытуцыі па артыкулам і галасаваньне іх.

Вось найбольш цікавыя для нас пастановы камісіі.

З арт. 11, які кажа аб падставах выбарнага права, **выкінута абавязковасьць прапорцыянальнага галасаваньня**. Прапорцыянальнае галасаваньне, як дамагаліся ў сваім праекце эндэкі, пакінута толькі, як магчымае. Гэта значыць, што Сойм асобным законам, ці можа навет урад—„распараджэньнем“—можа ўвясьці прапорцыянальныя выбары ў тых акругох, дзе будзе лічыць для сябе карысным. Будзе ў Польскай Рэспубліцы, як сказаў адзін з паслоў меншасьцяў,—„адзін выбарны закон па гэты бок Бугу, другі—за Бугам“...

Гэтая папраўка б'е па малых групах, ды, ведама-ж, „кіраваная,“ як дышла“, будзе біць па меншасьцях. Папраўка прайшла адным голасам правай большасьці.

Да арт. 12 і 13 век, які даваціме права выбіраць паслоў і сэнатараў, устаноўлены на 24 гады (было 21), а права быць выбіраным—як у Сойм, таксама і ў Сэнат,—30 гадоў (было — у Сойм 25 гадоў, у Сэнат—30). Прынята 18 галасамі правіцы і Пяста проці 12.

Гэтая рэакцыйная папраўка значна абмяжоўвае лічбу выбаршчыкаў у краі, датаго — коштам маладых, заўсёды больш адважных ды прагрэсыўных элемэнтаў народу.

Арт. 21 выклікаў найбольш спораў і спрэчкаў: у ім гаворыцца **аб нятыкальнасьці дэпутатаў Сойму**. Ведама, што фактычна і цяпер ніякай нятыкальнасьці для паслоў нацыянальных меншасьцяў і ўсіх запраўды левых польскіх груп няма. Дык папраўка камісіі мае толькі легалізаваць гэтае беззаконьне ў Канстытуцыі. Пасол, паводле папраўкі, пазбаўляецца нятыкальнасьці за сваю працу па-за Соймам: яго можна цягнуць у суд за ўсё, што толькі не падабаецца паліцыі ці пракурору. А суд над дэпутатам адкладаецца ўжо не да канца паўнамоцтваў Сойму, але толькі да канца соймавай сэсіі... Арыштаваць пасла да папраў-

кі можна было толькі на мейсцы праступленьня, але толькі ўгалоўнага характару, цяпер пасла можна „схапіць“ на мейсцы праступленьня і палітычнага, ці, прасьцей кажучы, — на мітынгу за „працідзяржаўную“ прамову, а яшчэ прасьцей, — калі гэтак спадабаецца прысутнаму на мітынгу паліцыянту...

Папраўка, касуючая незалежнасьць і нятыкальнасьць народнага прадстаўніцтва беларускага і украінскага насяленьня на „Крэсах“, прайшла большасьцю 17 галасоў проці 13.

Арт. 22 кажа аб тым, што дэпутаты ня могуць цягнуць **матэр'яльныя карысьці** з свайго мандату. Папраўка дадала кару за нарушэньне гэтай забароны: пазбаўленьне мандату прысудам Найвышэйшага Суду.

Паслы правіцы галасавалі за гэтую папраўку, ведаючы добра, што, калі выжануць з Сойму пасла за надужыцьці мандату, дык толькі — за дробныя карысьці, дый то якую небудзь „мелкую сошку“... „Вялікія рыбы“, пэўне-ж, астануцца, як і дагэтуль, бяскарнымі!

Што датычыць **часу разгляду бюджэту**, дык камісія пастанавіла, што Сойм пачынае працу ў кастрычніку, ды на прыняцьце бюджэту мае тры месяцы; Сэнат не чакае вынікаў працы Сойму, але разглядае таксама бюджэт, маючы яшчэ паўтара месяца дадатку. Калі Сойм не пасьпее разглядзець бюджэту ў назначаным часе, тады... пасьпее Сэнат, і ўрад аб'яўляе бюджэт прынятым —так, як яго прыняў Сэнат... А калі не пасьпее і Сэнат, тады ўваходзіць у сілу праект бюджэту ўраду.

Гэтая дзіўная, каб не сказаць мацней, „папраўка“ таксама касуе ўсю Канстытуцыю, якая пабудована на тым, што ўрад без зацьверджаньня Соймам бюджэту ня мае права расходаваць ніводнага гроша з дзяржаўных сум. Цяпер-жа ўрад, маючы вольную руку ў расходаваньні народных грошы, можа ўжо зусім не аглядацца на Сойм і ня лічыцца з яго даверыем або недаверыем...

Да Арт. 26, кажучага аб **роспуску Сойму і Сэнату**, прынята папраўка ўрадавага праекту: прэзыдэнт на прапазыцыю ўраду мае права распусьціць парлямант. Прэзыдэнт можа распусьціць парлямант толькі адзін раз дзеля тэй-жа прычыны і павінен вытлумачыць гэную прычыну роспуску ў асобным маніфэсьце. Праз 90 дзён пасьля таго павінны адбыцца новыя выбары.

Да арт. 35, які кажа аб **канфлікце між Соймам і Сэнатам**, павялічаны правы Сэнату—коштам Сойму, а прэзыдэнту дадзена так-званае права арбітражу—суду: прэзыдэнт можа ў працягу 14 дзён зажадаць, каб Сойм нанова перагледзеў сваю пастанову, якая ўваходзіць у сілу толькі тады, калі Сойм пацьвердзіць яе трыма пятымі галасоў...

Да 36 арт.—прыняты **выбары ў Сэнат** не па ваяводзтвах, як было, але — па акругох, як і ў Сойм.

Арт. 44—аб **праве прэзыдэнта выдаваць дэкрэты з моцай законаў**, чаго асабліва дабіваўся ўрад Бартля,—выклікаў шмат спрэчак. Але ўрэшце камісія згадзілася амаль не на ўсё, чаго хацеў урад. Прынята папраўка, што прэзыдэнт мае права — у часе роспуску Сойму і Сэнату — выдаваць гэткія дэкрэты ў ва ўсіх галінах дзяржаўнага жыцьця, апрача толькі 1) зьмены Канстытуцыі, 2) самаўрадавых законаў, 3) бюджэту, 4) рэкруцкага набору, 5) замежнай пазыкі, 6) прадажы дзяржаўнай маемасьці, 7) міжнародавых умоваў, 8) аб'яўленьня вайны, 9) кантролю даўгоў і 10) статуту Дзяржаўнага Трыбуналу. Але, апрача таго, на час перарыву сэсіі парляманту прэзыдэнт з урадам могуць атрымаць паўнамоцтвы выдаваць дэкрэты — у-ва ўсіх галінах законадаўства...

Гэтым апошнім акордам—запраўдным хара-кіры польскага парлямантарызму — і канчаюцца пастановы камісіі.

Але ўрад дэмакрата і „перакананага парлямантарыста“ Бартля ня здаволены і гэтым. — Ён дамагаецца ад гэтага Сойму ні больш—ня меньш, як прызнаньня яму (прэзыдэнту) паўнамоцтваў выдаваць **усялякія** дэкрэты ў ва ўсіх галінах дзяржаўнага жыцьця—да канца 1927 году... Ці, інакш кажучы, урад трэбуе, каб польскі парлямант аддаў яму ўсе свае правы—да канца ўсяго жыцьця Сойму і Сэнату... Тады толькі ўрад (Пілсудскі) пакіне, відаць, жыцьцё і пэнсіі паслам і сэнатарам, якія будуць сабе „адпачываць“, лічучыся толькі ў гэтых высокіх рангах „народных прадстаўнікоў“...

Камісія пастанавіла, што на гэта... трэба — асобны закон...

Чаго дабіваецца партыя с.-р. (сацыялістаў-рэвалюцыянэраў).

Як ведама, партыя с.-р. у часе рэвалюцыі на Усходзе стала на бок буржуазіі і змагалася на адным з ёю фроньце проці сялян і работнікаў. Пераможная рэвалюцыя выкінула эсэраў за граніцу, дзе яны атрымоўвалі ўвесь час усялякія дапамогі ад капіталістаў Захаду.

Як даносіць прэса, апошнімі часамі с.-р. зьвярнуліся да Радавага Ураду ў справе павароту іх у ССРР на гэтакіх варунках: 1) права вольнага ўезду, 2) легалізацыя партыі с.-р., 3) амністыя за прошлую дзеяльнасьць і 4) прадастаўленьне адпаведнай колькасьці **вышэйшых пасад у адміністрацыі.**

Радавы ўрад гэтыя варункі адкінуў.

Цікава, што с. р. найбольш дабіваліся 4 пункту, г. зн. пасад у сял.-работніцкім урадзе, з якім яны ўвесь час змагаліся!

У перагаворах прымалі ўчасьце як Чэрнов, так і Керэнскій.

У Польшчы.

Новы міністар і зямельная рэформа.

Новы міністар зямельных рэформ абяцаў сьпярша, як пішуць, правясьці праз Сойм новы зямельны закон, пашыраючы надзяленьне зямлёй (ведама, за грошы!) малазямельнага мясцовага насяленьня. Пасьля, пакінуўшы гэтую думку, заняўся апрацаваньнем новага „выканаўчага распараджэньня“ да старога закону — „аб парцэляцыі і асадніцтве“. Яшчэ крыху пазьней, 7 ліпня, міністар Станевіч меў нараду аб хутчэйшым правядзеньні ў жыцьцё закону з міністрам фінансаў, які „вельмі прыхільна (як паведамляе ПАТ) згадзіўся даць грошы на — фінансаваньне... камасацыйных работ (пераходу са шнуроў на хутары, ці „адрубы“) і на паляпшэньне грунтаў“...

Гэткім чынам — уся „Зямельная рэформа“ і пры новым міністры абмяжуецца — сталыпінскімі „адрубамі“ ды меліярацыяй грунтаў... абшарніцкіх маёнткаў!

Новы міністар асьветы.

Нарэшце марш. Пілсудскі вышукаў для габінэту Бартля міністра асьветы. — Гэта нейкі „географ“ праф. Суйкоўскі.

„Саюз направы Рэспублікі“.

Вельмі характэрным зьявішчам было стварэньне новага „дэмакратычнага“ аб'яднаньня, якое мае быць бліжэйшай падпорай сучаснага ўраду „маральнай санацыі“.

У склад гэтага аб'ядананьня ўвайшлі: саюз стральцоў, саюз асаднікаў і саюз легіяністаў, якія разам і стварылі „Саюз Направы Рэспублікі“.

Гэткім чынам, нашае азначэньне сучаснага ўраду, як „ураду асаднікаў“, дый перадусім—ваенных, знаходзіць сабе новае пацьверджаньне.

Цікаўна, што „Вызваленьне“, партыя ваенных і цывільных асаднікаў, прынамся ў нас „на крэсах“, выдала цыркуляр, у якім рэзка выступае проці гэтай „беспартыйнай партыі, забараніўшы сваім сябрам паступаць у гэтую арганізацыю.

Прычына гэтай забароны — тое, што новы Саюз мае адцягнуць ад Вызваленьня тых асаднікаў, якія цяпер зьяўляюцца сябрамі партыі...

Рэвалюцыянэры ў вастрогах, а рэакцыя— ўстраіваецца.

Былы прэзыдэнт Войцехоўскі выбраны старшынёй найвялікшай польскай каапэрацыі „Сполэм“, якая паміж іншым, дзякуючы ведамаму Будзьку, праглынула наш беларускі Саюз. Акрамя гэтага, Войцехоўскі атрымоўвае пэнсію, як чыноўнік першай катэгорыі, за сваю службу абшарнікам і капіталістам.

Польскія манархісты „шукаюць караля“.

Аб'яднаўшыся на „манархізацыі“ выканаўчай улады ўнутры, пілсудчыкі мілітарысты і „дубадзэкі“—манархісты, як сцьвярджаюць эндэцкія газэты, разам шукаюць па ўсім сьвеце манарха для Польшчы. Нядаўна яшчэ італьянскія газэты сьцьвярдзілі, што нейкія „прыяцелі Пілсудскага“ аж 4 разы прапанавалі ўсялякім „адстаўным прынцам“ ды прэтэндэнтам на розныя зваліўшыся з галоў кароны, што жывуць у Рыме,—польскую карону. Асабліва атакуюць гэтыя паны нейкага прынца Пармскага, якому, як сьцьвярдзіў ён сам, аж тры разы прапанавалі польскую карону.

Новы орган Пілсудскага.

Газэты паведамляюць, што ў хуткім часе пачне выходзіць новая вялікая газэта групы, якая найбліжэй стаіць да марш. Пілсудскага...

Заграніцай.

Хто першы?

Афіцыяльны орган польскай арміі — „Polska Zbrojna“ піша:

„Вэрсальскі Трактат пакрыўдзіў Польшчу. — Ня даў нам Польшчы з 1772 году. Ня даў нам Гданску, Варміі, Мазураў, Караляўца, (Кэнігсбэрга), Штэціна, Вроцлава... Прэтэнсіяў да гэтых мест і краёў, забраных у нас, мы не зрачэмся ніколі“.

Сумны канец аднаго зьезду.

(Маленькі фэльетон).

Калідор трэцяраднага бруднага гатэлю на Нямецкай вуліцы.

На калідоры снуюць нейкія фігуры. Ува ўсіх вачох — нецярплівасьць, расчараваньне, злосьць. Уражаньне гэткае, што ўсе тут хворыя, бышцам нейкая эпідэмія разыгралася ў Вільні. Усюды чутны пытаньні:

— Дзе доктар?

— Ня бачылі доктара?

— Куды пайшоў доктар?

Але ўсе яны—здаровыя, і шмат у каго трашчыць галава ад перапою, але-ж katzen-jammer—не хвароба.

Дзіўнай здаецца гэтая пагоня за доктарам, калі насупраць на Дамініканскай-вул. памяшчаецца магістрацкая скорая помач, і заўсёды ў выпадку раптоўнай хваробы можна паклікаць доктара разам з санітарным пэрсаналам.

Але тут нязвычайная хвароба, дык і іншы патрэбны доктар і іншыя лекі:

Грошы!

— Дзе доктар?

— Не знаете, гдѣ докторъ?

— Nie widział pan doktora?

Ходзяць, шукаюць, пытаюцца,—неспакойныя, знэрваваныя, злыя.

Раптам... па ўсіх паверхах, па ўсіх усходах разьнеслося:

— Доктар ідзе!.. Idzie doktor!.. Докторъ идетъ!..

Усё зварухнулася, заварушылася, закіпела.

— Пане доктар! у нас сенакос... Сена гніе ў полі... Трэба ехаць.

— Ах, какія вы въ самомъ дѣлѣ!.. Я-же вамъ ясна, понимаете, побелорусски сказалъ, что денегъ нету.

— А нам якое да гэтага дзела, пане доктар! Вы нас прасілі, мы прыехалі... Вярнеце-ж хоць грошы за дарогу. Ня ісьці-ж пехатой да хаты, далібог!

— А вы, кажется, были въ опозиціи?

— А крый божа!.. Сядзелі ціха, увесь час за вамі галасавалі.. Усё як сьлед.

— Гарэлку пілі? абед у Европе елі?

— Ну але... Але грошы на дарогу?

— Нету, понимаете? Одолжите у кого либо. Оддам 22 га.

— Няма ў каго, пане доктар! Усе галадранцы.

— Да отстаньте отъ меня... Мне некогда, понимаете! Сказано ясно побелорусски: деньги будутъ 22-га.

І „доктар“, вырваўшыся з рук абступіўшых яго „дэлегатаў“, папёрся на вышэйшы паверх.

Тут яму загарадзіў дарогу нейкі тып з бародкай і з мастацкай шэвялюрай.

— Извиняюсь, господинъ докторъ, на минутку!.. Вотъ снимки.. уже готовы... Очень удачно вышли... Можетъ будете любезны уплатить...

— Нетъ у меня денегъ, понимаете, соты разъ вамъ говорю побелорусски... А впрочемъ покажите... (разглядае фатаграфію зьезду). Нетъ!.. выраженіе моего лица мне не нравится... какое-то глупое выраженіе: носъ вздернутый, въ глазахъ какой-то испугъ... О! я вижу, что и тутъ интрига Луцкевича... Нетъ! не уплачу! уходите!

— Но какъ же, господинъ докторъ?!.. Но позвольте...

— Отстаньте!!

Не пасьпеў „доктар“ праскокнуць праз пару ступенькаў, як ізноў нехта за яго ўчапіўся.

— Panie doktorze!.. przepraszam! Do stu par djabłów! Chodzę, chodzę—i wciąż słyszę: jutro, jutro i t. d. Dwie noce pańscy delegaci mieszkali w mym hotelu, a jak przyszło do płacenia — to figa z makiem!

— Ja-ż panu powiedział, że zapłacę, ale nie teraz, albowiem...

— Mnie właśnie teraz pieniądze potrzebne, panie doktorze! i jeżeli pan mi zaraz nie zapłaci, to ja narobię panu dużo nieprzyjemności... Ja wiem, gdzie trzeba udać się po pieniądze...

— Cicho, cicho, panie kochany! niech pan zaczeka, ja zaraz panu wystawię weksel... płatny 22-go.

„Доктар“ успацеўшы ляцеў далей наверх, калі раптам загрымеў побач нейкі голас:

— A cóż to, psiakrew! przez dwa dni obiady żarli-żarli, wódkę pili, a teraz, gdy trzeba płacić, to niema! A cóż to za świństwo, psiamać! Ja do policji pójdę!..

— Jak pan śmie tak do mnie gadać, понимаете?.. Pan wie, z kim pan mówi? Ja prezes Białoruskiej Rady Narodowej... ja pana zaraz na Łukisz....

— No, no, no! nie strasz pan tylko!..

Ужо доктар быў на найвышэйшым паверху і ўздыхнуў свабодна, што шчасьліва праплыў між гэтай жывой Сцыльлай і Харыбдай, калі раптам перад самымі дзьвярыма вырасьлі нейкія з агаленымі тварамі людзі.

— Ну, пане доктар! надаела нам ужо хадзіць, лавіць вас... Старгаваліся з вамі, дык плаціце! Сабраў нас Аляхновіч, сказаў, што будзе заплочана, а цяпер вось прыходзіцца вас лавіць...

— Говорю же я вам ясно побелорусски, понимаете, что деньги будутъ уплочены 22-го.

— Вы-ж абяцаліся пасьля спэктакля... Мы сваё зрабілі... „Птушка шчасьця“ прайшла добра, усе кажуць, што гэта быў найлепшы нумар праграмы вашага зьезду, а цяпер вось—ня хочаце плаціць...

— Отстаньте... Понимаете..

І „доктар“, устрахнуўшыся ад напаўшых на яго актораў, як конь ад назойлівых мухаў, ускочыў у памешканьне, зачыняючы за сабой дзьвяры на ключ. Пры гэтым ушчаміў аднаму артысту руку, а другому нос, які той неасьцярожна прасунуў праз дзьвяры.

Удагон за ім ляцелі праклёны, крыкі злобы і скрыгот зубоў.

Уляцеўшы ў сваё памешканьне, „доктар“ упаў на крэсла і, абціраючы пот з лоба, прастагнаў:

— Антонъ Осиповичъ! Дѣло дрянь!

— Да, дѣло дрянь, Арсеній Васильевичъ! Передъ

Нямецкая прэса вельмі акуратна прыводзіць гэтыя заявы афіцыяльнага органу польскай арміі, як ведама, фактычна падыктатарску кіруючай (—у асобе марш. Пілсудскага!) польскай палітыкай.

З другога боку нямецкія сацыялісты выкрылі, быццам Нямеччына рыхтуецца таксама да вайны з Польшчай. Ваенная ўмова з Літвой мае гарантаваць нямецкаму штабу літоўскую тэрыторыю для хаваньня складаў аружжа. За гэта быццам Нямеччына мае памагчы Літве забраць Вільню...

Дык—хто-ж першы адважыцца распачаць новае праліцьце крыві?!

Запярэчаньне чутак аб падарожы Чычэрына.

Радавы ўрад пярэчыць вестакам замежнай прэсы аб падарожы Чычэрына ў Парыж, Рым і Варшаву.

Новы ўпадак франка і ліры.

Францускі франк ды італьянская ліра ізноў значна спалі.

Новы пераварот у Партугаліі.

Толькі што, здавалася, умацавалася ўлада апошняй партугальскай „рэвалюцыі“, як выбухнула новая „рэвалюцыя“, няменш удалая. Былыя міністры, якіх скінула папярэдняя „рэвалюцыя“ ген. Коста, цяпер злажылі новы „рэвалюцыйны“ ўрад. Армія перайшла на бок новага ўраду (ці старога?!).

Чытачы нашай газэты ведаюць ужо, у чым сакрэт гэтых партугальскіх „рэвалюцыяў“: галоўную роль тут іграюць англійскія фунты...

Расправа з загаворшчыкамі проці Кемаль-пашы.

У Турцыі ідзе судовая расправа у справе змовы проці Кемаль-пашы. Спадзяюцца дзесяткаў, калі ня сотняў, казьняў, бо Кемаль у сваей адозьве заявіў, што жорстка расправіцца з замахоўцамі на яго жыцьцё.

Газэты пішуць, што сьледзтва выкрыла грашовую дапамогу загаворшчыкам — з Англіі і Італіі... Бо так заўсёды й бывала: шляхотныя англійскія Чэмбэрлены аднэй рукой пішуць вострыя пратэсты проці падтрыманьня звонку сваіх галадаючых вуглякопаў, а другой рукой пасылаць самі грошы ў чужую дзяржаву, каб іх найміты забівалі там няўгодных ім дзяржаўнікаў...

Правакацыйнае цкаваньне насяленьня ў Індыі.

З англійскай Індыі ізноў ідуць весткі аб страшэнных узаемных пагромах індусаў і мусульман. Ведама-ж, англійская ўлада толькі „рэгулюе“ гэтыя пагромы, памагаючы то тэй, то другой старане,—каб утрымаць між імі „раўнавагу“. У мяйсцовасьці, дзе справакаваны пагромы, зараз-жа высылаюцца новыя атрады паліцыі ды войска... Вось—у гэтым якраз і мэта англійскіх жываедаў у Індыі.

вашимъ приходомъ они уже были здѣсь уварвавшися... Искали васъ подъ кроватями, въ шкафу... всюду.

— Антонъ Осиповичъ! Одолжи, голубчикъ! я-же въ свое время былъ щедрымъ, я съ тобой, какъ съ другомъ, дѣлился...

— Что вы, Арсеній Васильевичъ! нѣтъ у меня денегъ! Я давеча заплатилъ банковый долгъ за свой домъ...

— Что-же дѣлать, Антонъ Осиповичъ! Совѣтуй! ты—единственный мой другъ!

— Можетъ у Мадлены Александровны въ чулочкѣ еще кое-что осталось?

— Нѣтъ, Антонъ Осиповичъ! Она все на свои платьица израсходовала... Нужно же одѣться, понимаете... Жена предсѣдателя—noblesse oblige...

— Нѣтъ, я не курю, спасибо...

— Нѣтъ, вы не поняли... Есть такое французское слово... Ну, такъ что-жъ дѣлать, Антонъ Осиповичъ?

— Развѣ мебель продать, Арсеній Васильевичъ?

— Что вы въ самомъ дѣлѣ, Антонъ Осиповичъ! Обстановку продать?! Семь-же тысячъ за нее уплочено, понимаете. Не всегда такой случай случается...

— А больше денегъ уже не даютъ?

— Наотрѣзъ отказали.

— Въ Варшаву съѣздите, Арсеній Васильевичъ!

— Сомнительно, поможетъ-ли?

— Попробуйте, Арсеній Васильевичъ!

— Да, утопающій за соломинку хватается... Ѣду!.. Я теперь черезъ черный ходъ, понимаете, чтобъ не встрѣчаться съ этими мерзавцами!.. А вы, Антонъ Осиповичъ, если будутъ случаться, скажите, что 22-го... Если въ Варшавѣ дѣло не выгоритъ, будемъ ждать возварщенія изъ отпуска нашего протектора... Досвиданія, Антонъ Осиповичъ!

— Счастливаго пути, Арсеній Васильевичъ!.. Но вы осторожно черезъ черный ходъ... можетъ быть они и тамъ васъ поджидаютъ...

Пуга.

Банкруцтва буржуазнай гаспадаркі ў Францыі.

Францускі франк ізноў стрымгалоў паляцеў уніз... І гэта—ня гледзячы на тое, што на чале міністэрства фінансаў—з правамі амаль ня дыктатара—стануў „сам“ Кайо, ад якога спадзяваліся амаль ня цудаў! Францыя — багаты, працавіты край, але забівае яго фінансавая гаспадарка яго буржуазіі, якая зусім ня хоча ратаваць край коштам сваіх ахвяр, а адначасна — бяссільна ўжо змусіць да ахвяр выключна працуючыя клясы. Пракляцьцем краю зьяўляецца перадусім — **мілітарызм**, які даў Францыі—ў спадчыне па „вялікай вайне“—бюджэт у 37 мільярдаў франкаў, з якіх адных толькі працэнтаў за дзяржаўныя даўгі — і то толькі—ўнутраныя—скарб плаціць аж 22 мільярды... Можна было-б, зразумела, папросту зьменшыць напалову ці натраціну суму гэтых працэнтаў, хутчэй сплачываючы гэныя даўгі; але якраз гэтага і ня сьмее зрабіць ніводзін з урадаў,—бо амаль ня ўсё насяленьне, прынамся ўсё **заможнае насяленьне** (буржуазія) Францыі, зьяўляецца ўласьнікамі гэтых пазыковых аблігацыяў (паперак) дзяржаўнага скарбу, якія даюць такія добрыя працэнты...

Буржуазія ня хоча сваім коштам ратаваць сваю дзяржаўную гаспадарку; вось — бясспрэчны факт, якім яна сама падпісывае сабе і дзяржаве прысуд сьмерці... Францускі парлямант зьядае сам сябе, грызучыся партыя з партыяй. Кожны з паслоў думае толькі аб тым, каб забясьпечыць сабе ізноў выбар... Ясна, што ўжо і новыя выбары ня зробяць нічога,—бо дадуць тых-жа людзей, няздольных да ахвяр. Ясна, што і праекту сацыялістаў—аб частковай канфіскацыі капіталаў—не правядзе ніякі буржуазны парлямант у Францыі: на гэта трэба пайсьці шляхам—**сацыяльнай рэвалюцыі**.

І вось, у такіх абставінах Брыян пробуе шляху „фінансавай дыктатуры“ Кайо... Кайо рашыў пайсьці да канца, узяўшы ў габінэт навет такога-ж, як ён, рашучага і баявога генарала Гійома, „беспартыйнага“ фахоўца, які, калі яму прыкажуць, будзе расстрэліваць народ на вуліцах, як гэта рабілі—ў падобных выпадках—„слаўныя“ слугі буржуазіі—генаралы Кавэньяк і Гальліфэ.

Што ў Францыі мусіць пачацца ўжо нешта „гэраічнае“, чуюць усе... Відаць гэта і па ажывіўшайся акцыі... крайніх рэакцыянераў-манархістаў, фашыстаў і г. д... Перамогшая ў вайне Францыя гатова разваліцца на нашых вачох—**ад цяжару гэтай перамогі**,—ад тэй сьмяротнай раны, якую яна атрымала на вайне...

І вось—дзіўная рэч: вочы Францыі зьвяртаюцца ўсё больш рашуча ў бок — **Нямеччыны**, якая, ня гледзячы на паражэньне, перамагае Францыю на кожным кроку... Францыя кліча Кайо, рашучага староньніка поўнага паразуменьня, амаль не саюзу, з Нямеччынай... Кайо голасна заяўляе, што Францыя павінна павучыцца ў Нямеччыны, як вясьці гаспадарку. А з другога боку, як паведамляе Усходняе Агенцтва, да Брыяна зьвярнуўся сам нямецкі пасол у Парыжу п. Гэш і запрапанаваў ад імя Нямеччыны—яе фінансавую помач для стабілізацыі францускага франка... Запрапанаваў, апрача таго, рад эканамічных уступак... За гэта ён дамагаўся толькі зьмяншэньня францускіх акупацыйных гарнізонаў у Нямеччыне.

Пабітая і разброеная Нямеччына мае ратаваць перамогшую і азброеную да зубоў Францыю.—Ці-ж ня цікаўна, не забойча для мілітарызму наагул?!

Трэба дадаць, што Францыя цяпер стараецца аб вялізарную пазыку ў Амэрыцы—штосьці ў суме 500 міліёнаў даляраў. Але Амэрыка ня верыць у трываласьць і сілу мілітарнай Францыі. Наадварот: Нямеччына мае бязьмежны крэдыт у Амэрыцы... Дык ясна, што—не свае, але амэрыканскія міліёны прапануе яна Францыі! Але й гэтая роля Нямеччыны—вельмі характэрна ў новай Эўропе, якая толькі-што была „Вэрсальскай“... Амэрыка—ясна—ня дасьць пазыкі Францыі без парукі Нямеччыны. Інак кажучы, толькі **поўнае паразуменьне Францыі з Нямеччынай** — вось аснова эўрапэйскай палітыкі Амэрыкі і **падстава для крэдыту для Францыі**. А ведама, што саюз ці паразуменьне моцнага эканамічна краю з нямоцным — гэта-ж эканамічнае панаваньне перашага над другім. Да гэтага поўнага вызваленьня і—панаваньня Нямеччыны ў Эўропе, дый ня толькі над Францыяй, і ідзе...

Аддай царом усё!

Аддай царом усё—усё, што ёсьць цароў:
Махлярствы, мукі, зьдзек, разьню і грабяжы,
Астрог, галодну сьмерць... ўсё зло іх пакажы —
Ўсе рэчкі горкіх сьлёз, разьліту бедных кроў...

Аддай ім лес крыжоў і з шыбеніц гальлё,
Ды енк, біцьцё і стогн замучаных братоў, —
Аддай ім фальш, абман махлярскіх праў, судоў —
Аддай! Але вазьмі ўсё чыста, што тваё!

Вазьмі палацы, скарб—чым вельмі даражаць,
Вазьмі багацьце іх, чым троны зіхацяць, —
Дый сам ты лепш тагды ўсім жыцьцём кіруй;

Вазьмі ад іх палі, ўсе воды дый лясы,
Вазьмі ўсю сілу іх, ўсе зоры, небясы,
Бо **твой ёсьць гэты сьвет, ты сам над ім пануй!**—

Гальяш Леўчык.

Вольны пераклад з польскага—з Антона Лянге. (Напісана перад 1905 г.).

ХРОНІКА.

Прызнаваньне „обыватэльства“. Мін. унутраных спраў разаслаў ваяводам распараджэньне, каб ад 17-га ліпня 1926 г. пачаць выдаваць масова дакуманты аб абыватэльстве асобам, маючым на гэта права — без усялякіх кручкоў. Распараджэньне датычыць толькі мястовага насяленьня.

Аб адрэсаваньні пісем пабеларуску. З увагі на тое, што да нас ўсё яшчэ даволі часта прысылаюцца запытаньні ў справе адрэсаваньня пісем у беларускай мове,—падаем аб гэтым ніжэйшыя інфармацыі.

Паводле распараджэньня аб мове ў паштовых, тэлеграфных і тэлефонных зносінах у ўнутраным абароце на абшарах ваяводзтваў: Палескага, Віленскага, Навагрудзкага і паветаў Гарадзенскага і Ваўкавыскага, Беластоцкага ваяводзтва, адрэсы на звычайных пісьмах можна пісаць пабеларуску кірыліцай, папольску-ж павінна быць пісана толькі пошта.

Прыклады:

1) *Грам. Язэп Навінчык*
вёска Перавоз
Poczta Budsław, z. Wileńska.

2) *Грам. Антон Гаўрыльчык*
Нямецкая вул. 21, кв. 8.
m. Wilno

Гэтак сама можна пісаць адрэсы, пішучы з другіх абшараў Польшчы ў памянутыя беларускія землі.

Тэлеграмы можна пісаць пабеларуску толькі лацінікай.

У тэлефонных гутарках можна карыстацца таксама беларускай мовай.

Кожны беларус павінен карыстацца з гэтага распараджэньня і паслугоўвацца роднай мовай на пісьмах. Трэба браць усё магчымае, паказаць, што мы пісаць пабеларуску хочам і не прапускаем ніводнае магчымасьці, каб скарыстаць хоць з прымітыўных сваіх правоў.

З выдавецкае нівы. Выйшла ў сьвет новая кніжка ў беларускай мове: „Сьвяшчэнная гісторыя старога завету“. Падручнік для пачатковых беларускіх школаў і малодшых клясаў беларускіх гімназіяў, — з 11 рысункамі ў тэксьце і 2 геаграф. картамі. Уложаны вучыцелем Закону Божага ў Віленскай Беларускай Гімназіі, кандыдатам багаслоўя Сяргеем Паўловічам.

Афіцыяльны курс грошы на 13-га ліпня. Даляр — 9 зл. 15 гр. Залаты рубель — 4 зл. 71 грошы.

13. VII. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 9,30 Чырвонец 45 зл.

Карэспандэнцыі.

Нашыя ворагі.

(З Дзісеншчыны).

Што нашая „Бел. Сял. - Раб. Грамада“, якая расьце з кожным днём, стаіць шмат каму бяльмом у воку, дык гэта не сакрэт. І стараюцца гэтыя нашыя „przyjaciele“ ўсялякімі спосабамі перашкодзіць магутнаму росту Грамады.

Гэтак жыхару в. Шалушына, Празар. гміны, Ф. давялося пачытаць праграму Грамады. Праграма, вядома, па сэрцу кожнаму селяніну. Ажна даведаўся аб гэтым жыхар тэй-жа вёскі Юльян Самуйла, які зараз прыляцеў да Ф. і пачаў пагражаць, што за гэтую праграму і Ф. і яго сям'ю заўтра ж пасадзяць у вастрог, а тых, хто выдаў гэтыя праграмы,—ну, дык напэўна расстраляюць.

Селянін Ф. троху і спалохаўся (вядома, яшчэ цемры досыць ёсьць на вёсцы), але неяк яго, па загаду Самуйлы, не арыштовываюць і ня вешаюць.

Гожа дадаць, што „пан“ Самуйла гандлюе ражанцамі, шкаплерамі і „вельмі паважанай“ газэцінай „Głos Wileński“. На гэтыя шкаплеры „пану“ Самуйлу пазычае часамі ксёндз і грошы і „міласьціва“ дапускае нашага гандляра „божым таварам“ да пацалаваньня дзьвюх рук. Ну, а як сяляне пойдуць за Грамадой і пачнуць лепш купляць розуму, а не ражанцы, дык „пану“ С. гэтае будзе не на карысьць. Дык і „стараецца“ наш панок угаварыць шалушынцам, што яны, як каталі-

кі, дык за гэтае адначасна і палякі, і значыць Грамада дзеля іх — вораг. І, к сораму сказаць, ёсьць наіўныя, якія гэтаму і вераць.

Сорам такім сялянам! Ня верце гэтым шкаплерным гандлярам! Ведайце, што Грамада істнуе легальна, працуе адкрыта, і нікога яшчэ за яе не павесілі. Грамада стаіць на законным шляху і на гэтым шляху, законным-жа парадкам, дабіваецца лепшае долі, лепшае будучыны ўсяго беларускага сялянска-работніцкага люду, ня гледзячы, ці хто каталік, ці праваслаўны.

Ведайце, што, як папам, так і ксяндзам, Грамада не смакуе, бо Грамада стаіць за тое, каб вам далі зямлю, якую тыя трымаюць у сваіх руках, дый даць ня хочуць, дык і цкуюць і будуць цкаваць нас адзін на аднаго. А карыстаючыся нашай сямейнай сваркай, нашай цемрай, нашай неарганізаванасьцяй, пастараюцца прыціснуць нас яшчэ мацней. І калі мы будзем слухаць розных ражаншчыкаў, дык гэтым дапаможам і нашым ворагам.

Дык дружна, браты, — грамадамі ідзеце ў Грамаду! Нічога ня бойцеся, бо тутака праца ідзе адкрыта, справядліва, законна, бяз усякага фальшу.

Памятайце, што ў еднасьці, арганізаванасьці, дружбе—фундамант нашае лепшае долі!

Нядоля.

Панская ўдзячнасьць.

(Пастаўскі пав., Манькаўская гм.).

Панская ласка блізу-што ўсюды роўная: як ты яму ні рабі, як добра ні старайся, а ён прывык да гэтага так, што нат' і ня думае табе за твае стараньне сказаць „дзякуй". Вось прыкладам гэтага служыць здарэньне ў нас.

Вялікія абшары лясоў графа Пржэзьдзецкага (ранейш Ленскага) граніцаць з нашымі вёскамі: Дзеравянкі, Бервякова, Кашачы і другімі. З лясоў гэтых мы мала карыстаемся, бо яны прадаюцца купцом, якія канчаюць ужо іх сеч. А няхай селяніна зловіць лоўчы Лявінскі з возам сукоў, дык будзь пэўны, што „морду" патаўчэ! За пашу дзяруць па дзьве скуры.

У 1925 годзе загарэўся гэты лес, паліцыя заганяла гасіць яго. Ну, што-ж: паслухалі і хутка пагасілі агонь. Па праўдзе, дык варта было-бы аддаць гарэлае гальлё бедным за труд, але дзе-ж там! Яно і цяпер гніе на тым самым мейсцы. У гэтым годзе з невядомае прычыны ізноў загарэўся лес — 20-га чэрвеня, на сёмуху. Паліцыя зараз-жа ізноў пайшла заганяць людзей, калі хто спраўся, кажучы: няхай пан дасьць нам дроў, або заплоце за працу—дык паліцыянты такіх „бальшавікоў" запісавалі ў кніжку кажучы: „pójdziesz pod sąd"! А наш селянін баіцца гэтага горш, як агню. Дык ізноў сабралі некалькі людзей і пагасілі пажар. Не прайшло і тыдня часу, як лясьнік Корсак прынёс карткі на ягады па 1 злоту, а калі зловіць якую бабу бяз карткі, то ягады адбярэ, а лоўчы Лявінскі дык проста ганяець кабет і дзяцей.

Вось, браточкі, якая панская ласка за нашу працу ў панскую карысьць. Ну, але некалі прыдзе каза да воза, тады ня будзе сянца!..

Камар.

Запрадаўся паном.

У вёсцы Хохлы, Гарадоцкай гм., ёсьць польская школа, а вучыцелем тут служа п. Даўнар, ураджэнец Хаценчыцкай гміны, Вялейскага пав., скончыўшы Маладэчанскую вучыцельскую сэмінарыю. У свой час ён служыў у сваей гміне „абразцовым" сябрам іспалкома, а цяпер перайшоў у каталіцтва і, атрымаўшы вучыцельскую пасаду, запрадаўся з скурай паном, — вельмі шчыра служа ім, тэраразуючы нашых сялян—беларусаў. Прыкладам можа служыць сход у школе 22-га траўня с. г., на які вучыцель сабраў бацькоў дзяцей з акаличных вёсак. На сабраўшыхся Доўнар стаў крычаць, чаму ня пускаюць дзяцей у школу. Бедныя жыхары, з каторых многа было вельмі бедных, аддаўшых дзяцей у пастушкі, каб зарабілі на пракармленьне сябе і сям'і, доўга моўчкі слухалі крыкі і пагрозы вучыцеля, што ня выплаціцца з штрафу. Нарэшце жыхар вёскі Сухараўшчыны, Вінцусь Тамашэвіч не ўцярпеў і сказаў, што не пасылаюць дзяцей тыя, хто ня можа, што няма чаго есьць дзецям, дык пашлі ў заробак. Вучыцель пасьля слоў Тамашэвіча палаццеў у пакой, адтуль вярнуўся з браўнінгам у руках, абзываў прысутных бальшавікамі і пагражаў перастраляць усіх. Тут-жа ён і аб'явіў, што калі хто хоча, каб яго дзіця было звольнена ад школы, дык павінен прысьці гарадзіць яму школьнае поле, прыехаць араць, баранаваць, зазіць гной і г. д.

Знайшліся і такія і гэткія. Хто адбыў паншчыну, таму нічога, а неадбыўшых вучыцель паштрафаваў па некалькі разоў так, што многім прыходзіцца плаціць па 30 злотых кары. Вось дык жыцьцё і парадкі.

Л. Зьненавіджаны.

Рабунак сярод белага дня.

(З м-ка Турца, Стаўпецкага пав.).

У працягу апошніх гадоў нашы „ацец духоўны" Язэп Туміловіч дайшоў да пераканаваньня, што грошы—добрая рэч. А дайшоўшы да гэтага, стаў ад таго часу належаць да асобнае сэкты ці партыі „Г. М.", — што парасейску азначае „гови монету".—ці, папросту кажучы, у нялюдзкі спосаб стаў абдзіраць жыхароў свае парахвіі; ды, абдзіраючы, стараецца чысьценька абмываць свае беленькія ручкі.

Напрыклад, задумаў хто з жыхароў нашае парахвіі жаніцца. Прыходзіць да папа. А поп яго пасылае да дзякоў (у нас іх двух), каб там прайшоў розныя мытарствы, пакуль не згаворыцца з п'янымі. А як ужо дайшоў з імі да „толку", дык мусіць ісьці дамоў, браць кароўку за рожкі ды прадаваць, каб заплаціць за вянчаньне папу ды дзяком, бо ў нашай парахвіі за вянчаньне жадаюць даняй па загаду папа 152 злотых (цэлая кароўка з рожкамі!), ані грошa меней. „Бедны—не жанiся!"—кажа наш „ацец духоўны".—Дзярэ, бярэ, дый яшчэ зьдзекуецца!

Наш „ацец" часам навет кажа казаньні. На казаньнях гаворыць, што ўсе павінны хадзіць да споведзі, бо „бяз споведзі ходзяць па сьвеце толькі скаты божыя". Гэтак соладка пяе наш „ацец духоўны".

Але нябось, як аднаго разу прыйшла да яго спавядацца адна вельмі бедная кабеціна, якая мела грошы толькі ў палове таго, што жадаў сьвяшчэньнік за споведзь, дык ён ня прыняў яе, а толькі, кажуць, падняў вочы ў гару ды, прызываючы Бога за сьведку, сказаў: „Господи и владыко живота моего, паглядзі, як яны мяне ашукаваць!"—дый... прагнаў бедную кабеціну.

Гэтак — во „любіць" бліжняга свайго наш „ацец духоўны"...

Турэцкі жыхар.

Любоў да бліжняга.

(Косаўскі пав., вёска Паўцьвілы).

Абрыдла нам гутарка папоў аб любові да бліжняга. Бачуць яны, як паны ды чыноўнікі крыўдзяць мужыкоў, але ніколі за нас не заступяцца. Вось табе і любоў. Любяць яны толькі паноў, якім служаць, а з сялян — дык самі апошні грош бяруць. Маеш, ці ня маеш, а папу дай. Дай яму за хрэсьбіны 4 зл., за пахароны—10 зл., а шлюб—45—50 зл.

Няхай-бы ацец духоўны, які кажа, што для яго ўсе людзі роўныя, браў з багатыра тысячы, а з сялян, што нічога ня маюць, грошы. Дык не!

На Сёмуху ўдава М. Юнаш прыймала да свае дачкі прымаку. Абвестка каштавала 15 зл., а за шлюб благачынны запрасіў 35 зл. Калі ўдава пачала прасіць, каб зьменшыў плату,—выгнаў яе са славамі: „пашла вон, дрянь ты этакая", ды замкнуў царкву.

Сват, ня хочучы вяртацца дарма дамоў, дадумаўся аддаць папу бравэрку.

Застыдаўся даўгавалосы, грошы—дык-бы зьзёр, але як пусьціш чалавека неадзетым? — людзі будуць сьмяяцца.

Даў шлюб. Хвала табе, бацюшка! **П.**

„Правакацыя".

(В. Беразоўцы, Гарадзецкае вол., Маладэчанск. пав.).

Польскі вучыцель у нашай вёсцы, Юзэф Куцек, арганізуець часам спэктаклі, да якіх уцягіваець моладзь.

Надаела нам глядзець на ўсе гэтыя панскія „sztuki", дык і перасталі хадзіць да вучыцеля. Апошні спэктакль ладзіў ён ужо з мясцовымі панкамі: кіраўніком пошты, сынам арандатара млына і др. На прадстаўленьне ня прыйшоў ніводзін чалавек.

Шмат нам памагла ўсьвядоміць сябе газэта „Бел. Справа", якую нядаўна выпісалі. Вучыцель вельмі залаваўся, што праца яго прапала дарма, ды што не ўдалося зьдзекі з мужыкоў цяжка запрацаваных грош. Падаў ён на двух хлапцоў, Фальку і Пётру Казлоў, у суд за „правакацыю" і „агітацыю" процiў польскай асьветы.

С. К.

Беларусы, у Грамаду!

Кепска нам, мае браткі,
Але што-ж рабіці?
Як той кажа, так як ёсьць
Мусім гэтак жыці...
А каб як перамагчы
Нам сваю нядолю,
Ды каб у сваім жыцьці
Яшчэ бачыць волю, —
Трэ' змагацца нам, браткі,
Разам, ГРАМАДОЮ!...
Дык чаго ждаць? — Ў ГУРТКІ
Пойдзем чарадою.

Дзядзька Міхась.

Юрыдычныя парады.

Станкевічу Адаму. Калі можаце даказаць, што зямля належала да вёскі, дык можаце падаваць у суд (акружны) на дзяржаўны скарб. Маці мае права на адну сёмую часьць.

Шчэнала Аляксандру. Папрабуйце прасіць пазычку у Зямельным Банку (Państwowy Bank Rolny).

Бычку Тодару. Калі дзед з сваім братам жылі не дзяліўшыся, дык будавацца можна; самі ў суд не падавайце, а няхай падаюць на Вас.

Балаховічу Я. Забараніць будавацца ня могуць. На другое пытаньне адказаць ня можна, бо нельга зразумець, ад чым пытаецеся.

Падпісчыку № 2415. Пры лiквідацыі сэрвітуту на ўласнасьць выдзяліць могуць $^1/_8$ або $^1/_4$ часьць, якое мейсца Вам выдзяляць,—залежыць ад камісіі.

Падпісчыку № 1804. Дзядзіна мае права на $^1/_7$ часьць зямлі і будоўлі, а $^6/_7$ можаце дахадзіць ад яе судом.

Падпісчыку № 1879. Прасіць эмэрытуру ужо позна.

Падпісчыку № 2604. На вашае запытаньне адказ можна даць, толькі прачытаўшы запраджную. За рубель з 1914 г. трэба плаціць 2 зл. 66 грошы.

Мітынг Бел. Сял.-Раб. Грамады.

(м. Крынкі, Горадзенск. павету).

У дзень 8 гэтага ліпеня адбыўся ў Крынках справаздачны пасольскі мітынг. З прамоваі выступіў пасол Валошын з Соймавага Клюбу Беларускае Сялянска-Работніцкае Грамады. Ня гледзячы на тое, што дзень быў будні і што цяпер у нас пачалася касьба,—народу на мітынгу было больш 1000 асоб. У сваей паўтара-гадзіннай прамове пасол Валошын казаў аб агульным змаганьні сялян і работнікаў за свае правы і лепшую долю, аб палажэньні беларускага народу на абшарах Заходняе Беларусі, што пад Польшчай, аб гаспадарчым і прамысловым крызісе ў Польшчы, аб безрабоцьці, аб падатках, аб патрэбе правядзеньня зямельнае рэформы па праграме Грамады, аб патрэбе скасаваньня асадніцтва на нашых землях і г. д.

Пры бадзёрым настрою прысутных мітынг закончыўся воклікамі: „Няхай жывець Грамада!"

У канцы мітынгу ўчасьнікамі яго пад гром гарачых воплескаў была прынята наступная рэзалюцыя:

Выслухаўшы прамову дэпутата Валошына з Соймавага Клюбу Грамады на мітынгу ў Крынках 8. VII. 26 г., мы, прысутныя на мітынгу, пастанавілі:

1. Дамагацца поўнае амністыі для ўсіх палітычных вязьняў, якія вялі барацьбу за працоўныя масы і нацыянальнае вызваленьне; адначасова дамагацца скасаваньня кары сьмерці і скасаваньня паляваў (даразных) судоў.
2. Дамагацца запраўднае роўнапраўнасьці для ўсіх нацыянальнасьцяў; дамагацца права на самавызначэньне для народаў Заходняе Беларусі і Заходняе Украіны.
3. Дамагацца безадкладнага выданьня закону аб перадачы ўсяе зямлі безэямельнаму і малазямельнаму сялянству бяз выкупу і сплаты.
4. Дамагацца безадкладнага пералажэньня падаткаў на заможныя клясы.
5. Дамагацца ўвядзеньня работніцкага кантролю над прамысловасьцю; выяўляем нязломную волю да ўтрыманьня 8-мі гадзіннага дня працы і ўсіх сацыяльных здабыткаў работніцкае клясы.
6. Дамагацца безадкладнае рэгістрацыі ўсіх безработных і выдаваньня ім 100% запамогі.
7. Дамагацца скасаваньня асадніцтва і безадкладнага спыненьня грашавых дапамогаў асаднікам са скарбу Дзяржавы.
8. Дамагацца ўтварэньня Сялянска-Работніцкага Ураду.

Прысутны.

Гэрбэрту з над Нёмана. 1) Маці і сястра маюць права на $^1/_7$ часьць, а рэшта Вам з братам па роўнай часьці; 2) Выгнаць з хаты, або ня даць сенажаць маці ня мае права; 3) Кожны можа забіраць з гаспадаркі толькі тое, што купіў за свае грошы, а не з супольнай гаспадаркі; 4) Свае часьці можна забраць з поля, калі зямля падзелена, а калі не, дык можаце карыстацца разам; 5) На пасаг жонкі мае часьць права толькі яна сама; 6) Даўгі, зробленыя для супольнай гаспадаркі, павінны плаціцца з цэлай гаспадаркі, пакуль яна не падзелена, а як падзеліцца, дык кожны такую часьць, якую часьць гаспадаркі атрымае.

Падпісчыку № 3202. Маеце права на $^1/_8$ часьць.

Падпісчыку № 2130. Таксама павінна быць у лясьнічага. Калі бацька памёр пасьля 1./VIII. 1922 г., дык сястра мае роўнае права, а калі раней, але пасьля 1912 г., дык на $^1/_7$ часьць зямлі і ўсяе маемасьці.

Лук'янёнку. Трэба зьвяруцца да Зямельнага Камісара.

Багна Тодару. Трэба падаць у суд.

Падпісчыку № 1386. Трэба зьвярнуцца ў Радавае Пасольства ў Варшаве.

Будавею Тодару. Пакуль дзед жыве, дык мае права дзяліць гаспадарку так, як захоча. Бацька ня можа быць змушаны прысылаць Вам грошы, бо ўжо самі можаце зарабляць.

Паштовая скрынка.

Ураду Белар. Камітэту ў Варшаве. Мы атрымалі ўжо другі раз абвестку аб агульным сходзе сябровК-ту, але абодва разы ў такім тэрміне, што абвестка магла-б быць надрукована толькі ў нумары газэты, які выходзіў у дзень сходу. Разумеючы, што з гэтае прычыны друкаваньне абвесткі зьяўлялася бязмэтным, мы яе не зьмяшчалі.

У дадатку, апошняе пісьмо К-ту, памечанае пры высылцы датай 7-га ліпеня, мае паштовую пячатку з датай 9 га, а атрымана 10-га—пасьля спуску нумару 22 на машыну.

Грам. Онця з Верцяліштан. Карэспандэнцыяў Вашых не зьмяшчаем, бо не падалі Вы свайго адрасу.

Грам. Хлопцу з в. Шане. Вашай карэспандэнцыі не зьмяшчаем, бо падобную Вашую карэспандэнцыю зьмясьцілі ў № 18 „Белар. Справы".—Гэта было-б паўтарэньне.

Грам. Тосцы. Трэба пад кожнай карэспандэнцыяй падаваць свой адрас. З папярэдніх карэспандэнцыяў Вашага прозьвішча не памятаем; ня можам Вашага прозьвішча і адрасу, карэспандэнцыі зьмясьцім пакуль-што ня можам.

Грам. Бэсспаведнаму. Пісьмо Вашае атрымалі перад выхадам нумару. Зьмясьцім у паступным.

Адказны-Рэдактар: С. Манулін. Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22. Выдавец пасол на Сойм П. Мятла.